

עבירת ניסיון רצח במשפט הפלילי

הפשע הראשון שבוצע על ידי אדם הוא גם הפשע החמור ביותר על פי ספר החוקים: רצח של אדם אחר. מדובר בעבירה הקשה ביותר המופיעה בחוק העונשין, וכן מתוך עבירות ההמתה המונות הריגה וכן גרימת מוות ברשלנות. העונש בגין רצח הוא מאסר עולם, מבלי מתן אפשרות שיקול דעת לבית המשפט. אך מה לגבי עבירת ניסיון רצח? האם העונש על ניסיון לקחת את חייו של אחר, הוא חמור כעונש על ניסיון שהצליח? כיצד ניתן להוכיח שאדם החשוד בניסיון רצח, אכן התכוון ליטול את חייו של הקורבן ולא "רק" לפגוע בו באופן אחר? עו"ד אסף דוק מסביר על יסודות עבירת ניסיון רצח ומרכיביה, העונשים בצידה וכן התייחסות בתי המשפט אליה.

יסודות עבירת ניסיון רצח ומרכיביה

על פי סעיף 300 לחוק העונשין, אדם אשר במזיד ובכוונה תחילה גורם למותו של אדם אחר, יואשם בעבירת רצח. העונש שנקבע על כך הוא מאסר עולם. אך מה קורה במידה וניסיון הרצח לא צלח?

עבירת "ניסיון" בספר העונשין מוגדרת כעבירה שבה אדם מנסה להוציא לפועל עבירה כנגד אדם אחר. במילים אחרות, מדובר במצב בו לאדם יש מטרה לבצע עבירה כלשהי, הוא מבצע מעשה שיש בו מעבר רק להכין לקראתה, אמנם מסיבה כזו אחרת, העבירה לא הושלמה. גם אם לא היה זה אפשרי מבחינת מצב הדברים לבצע את העבירה, וגם אם היו מכשולים לביצועה שהאדם לא היה מודע אליהם, זה לא משנה. עדיין יחשב הדבר כניסיון לביצוע עבירה. עד כה הוסבר על ניסיון לבצע עבירה שאינה רצח. יש לזכור כי ספר העונשין רואה בחומרה את עבירת הרצח לכן היחס לניסיון לרצח הינו שונה מהותית מניסיון לבצע עבירות אחרות.

לשם הוכחת **היסוד העובדתי** בעבירת ניסיון נדרש כי מעשיו של הנאשם יצאו מגדר שלב ההכנה והתגבשו כדי ניסיון לגרימת מותו של אדם. הפסיקה קבעה מבחנים שונים בהקשר זה ובהם: **מבחן תחילת הביצוע** (מבחן הצעד האפקטיבי), לפיו די בעשיית מעשה גלוי לעין המהווה חוליה בשרשרת המעשים שאילולא נפסקה הייתה מקיימת את היסוד העובדתי של העבירה המוגמרת (ראו ע"פ 5150/93 סריס נ' מדינת ישראל); **מבחן הקרבה המספקת** (מבחן הקרבה המסוכנת), לפיו המעשה המהווה תחילת ביצוע אינו חייב להיות השלב האחרון של הביצוע, גם שלבים ראשונים יכולים להיות בגדר ניסיון, ובלבד שהם קרובים קרבה מספקת להשלמת המעשה הפלילי (ראו ע"פ 1/65 שמש נ' היועץ המשפטי לממשלה); **ומבחן החד-משמעיות** (מבחן "הסרט האילום"), לפיו כאשר כוונתו הפלילית של המבצע משתקפת ממעשיו, אזי חוצים המעשים את קו הגבול שבין מעשה הכנה לניסיון (ראו ע"פ 7399/95 נחושתי תעשיות מעליות בע"מ נ' מדינת ישראל).

המשותף לעבירת הרצח ולעבירת ניסיון רצח היא הכוונה להביא לכדי מותו של אדם. אמנם, כפי שנראה להלן, להוכיח שאכן התקיימה כוונה לרצח הינה משימה לא פשוטה בכלל, במיוחד כאשר הקורבן בפועל נותר בחיים. כאמור, **היסוד הנפשי** הנדרש בעבירת ניסיון רצח הוא כוונת קטילה, כלומר, כוונה ממשית לגרום למות הקורבן מבחינה זו שקיימת חזות מראש של התוצאה הקטלנית והעיקר החפץ בתוצאה הקטלנית דווקא (ראו ע"פ 290/87 עבדאללה סבאח נ' מדינת ישראל). פיזיות בהקשר זה אינה מספקת, שאין די בנטילה מודעת של סיכון ממש של תוצאה קטלנית, אלא - יש צורך בקיומו של "חפץ" בתוצאה כזו דווקא. נותר ספק שמא התכוון הנאשם אך לפגיעה גופנית ולא למוות דווקא - יהנה הימנו הנאשם ולא יורשע בעבירה של ניסיון לרצח (ראו יעקב קדמי, על הדין בפלילים 1244-1245 (2006)).

מה דינו של אדם שניסה לרצוח את חברו?

על פי סעיף 305 לחוק העונשין, אדם שעושה מעשה שלא כדין כדי להביא למותו של אחר או נמנע מלעשות מעשה שהוא מחויב לעשות, בכוונה לגרום למותו של אדם, מסתכן בעונש של עד **20 שנות מאסר**.

כיצד ניתן להוכיח ניסיון רצח?

כאשר חייו של קורבן נלקחים, משפחתו פעמים רבות רוגזת ונרעשת ודורשת הן מבית המשפט, והן מאמצעי התקשורת, שהחשוד יואשם ברצח. אמנם, הדבר הוא לא פשוט כל כך. שכן לא כל לקיחת חיים היא רצח. בכדי להוכיח שאכן התקיימה עבירה של רצח, יש להוכיח זאת במישור העובדתי; שחיו של הקורבן נלקחו כתוצאה ממעשי החשוד, והן במישור הנפשי; שלחשוד הייתה כוונה פלילית שהובילה אותו לבצע מעשה בדם קר, שכתוצאה מהם ינטלו חייו של הקורבן. אך הדבר איננו פשוט להוכיח כי התקיימה כוונה פלילית. לכן לא פעם, חשודים שהביאו למותו של אדם, מואשמים בהריגה.

לפי סעיף 298 לחוק העונשין, עבירת הריגה הינה כאשר אדם מביא לידי מותו של אדם אחר באמצעות מחדלים או מעשים אסורים. העונש בגין עבירה זו הוא 20 שנות מאסר. על פי סעיף זה, בעבירת הריגה נעדרת הכוונה להביא למותו של אדם אחר, ולכן העונש בגינה הוא קל יותר. בעבירת הריגה היסוד העובדתי זהה ליסוד העובדתי של עבירת הרצח, אך היסוד הנפשי שונה. בעבירת הריגה נקבע, שאכן החשוד ביצע מעשה או מעשים שהובילו ללקיחת חייו של אדם אחר, אולם הם נעשו ללא כוונה להמיתו, תוך שיקול דעת מוטעה, ברשלנות, או באי מודעות לתוצאות הצפויות.

ניתן להבין אם כן, שהרף הפלילי להאשמת אדם ברצח הוא גבוה ביותר, ויש להוכיח מעל לכל ספק שחיו של הקורבן נלקחו מתוך כוונה תחילה, תוך תכנון מראש ובדם קר. ומה לגבי ניסיון רצח? כיצד ניתן להוכיח שאדם שלא "הצליח" לקחת את חיי הקורבן - אשר שרד, או אפילו לא נפגע כלל - ניסה לרצוח אותו? לדוגמה, אפילו במקרה בו אדם דוקר אדם אחר למוות, יש צורך להוכיח שהוא עשה את המעשה מתוך כוונה להמיתו. כיצד ניתן להוכיח זאת במצב בו קורבן הדקירה שרד, או אולי אפילו כלל לא נפגע? כמשתמע מהכתוב למעלה, מדובר במשימה לא פשוטה.

כמות הראיות ומשקלן כתנאי להרשעה בעבירת ניסיון רצח

יש לדעת זאת; על אף שהחוק מגדיר על פי תיקון 39, שעל עונש עבירת ניסיון להיות זהה לעונש על העבירה עצמה, לא פעם השופטים נוטים להקל בעונש של מי שניסה לבצע עבירה, לעומת מי שהצליח. לכן, קיימת חשיבות רבה עבור הקורבן ומשפחתו, להביא לכך שהחשוד יואשם בעבירה של ניסיון רצח (המוגדרת כעבירה בפני עצמה), ולא בעבירה של ניסיון הריגה.

לכן, במצב בו הקורבן שרד ניסיון לקחת את חייו, יש חשיבות רבה ביותר בבניית תיק ראיות מוצק, שכן הראייה המרכזית מטבע הדברים חסרה - מותו של הקורבן. בכדי להוכיח שאכן החשוד תכנן וניסה לרצוח את הקורבן ששרד, יש צורך בחקירה מקיפה ואיסוף ראיות ופיסות מידע הקשורה לתיק, אשר יוכיחו קיום כוונה לרצח. שיחות טלפון, הודעות, קיומו של מניע, אקדח או כל כלי אחר שנרכש או הוכן עבור ביצוע הרצח, אימונים טרם המעשה, הודאה של החשוד או של אנשים הקרובים אליו, ועוד. ככל שיצטברו הראיות, העדויות, ואף הודאות של הנאשם, המצביעים על כך שאכן הייתה כוונה - כך יעלו הסיכויים להאשים את החשוד בעבירה החמורה של ניסיון לרצח. מדובר במשימה לא פשוטה בכלל, שכן לא אחת איום "לרצוח מישהו" יכול להתפרש "רק" כאיום לפגוע בו, או שמטרתו בכלל להטיל עליו אימה בלבד. אפילו תקיפה חמורה הכוללת מכות, דקירות ואף ירי, יכולה להתפרש ככזאת שמטרתה להוביל לפגיעתו של הקורבן, ולא לרציחתו (אם לדוגמה היריות נורו לאזור הרגליים). בהליך משפטי זה יש להוכיח אם כן, את התכנון והכוונה ליטול את חייו של אדם אחר.

נעצרת לחקירה או הוגש נגדך כתב אישום בגין ניסיון רצח?

עבירת רצח היא העבירה חמורה ביותר, ולכן המשימה להוכיח שאדם ניסה לבצע רצח, היא קשה ביותר. ייתכן שהאדם המצוי לא יראה הבדל רב בין עבירת ניסיון הריגה, לבין עבירה של ניסיון לרצח. אמנם מבחינה משפטית, מדובר בעבירות שביניהן יכול להתקיים הבדל של שנים לא מעטות בכלא. לכן, במידה ונחשדת בעבירה של ניסיון לרצח, עליך להתייעץ עם עורך דין פלילי באופן דחוף ומיידי. גם במידה וישנן הראיות המצביעות על כך שביצעת את המעשה, עליך להיוועץ בהקדם בעורך דין פלילי הבקיא ברזי עבירות ההמתה.

היוועצות בעו"ד פלילי מנוסה הינה קריטית לאורך כל שלביו של ההליך המשפטי המתנהל נגדך. עורך הדין שייצג את האינטרסים שלך יוכל עוד משלביו הראשונים של ההליך לסכל את האפשרות שתואשם או תורשע בהאשמות שווא וכן במקרים מסוימים אף להביא לביטול ההליך הפלילי שנפתח נגדך. בכל מקרה של חשד בביצוע או מעורבות בעבירה פלילית, הצורך ביעוץ משפטי מקצועי הוא הכרחי. עורך הדין יוכל להקטין את כובד הראיות נגדך ולהביא לתוצאות המיטביות בתיק בכך שייסע לך לגבש גרסה עקבית שעשויה להיות ההבדל בין הרשעה לזיכוי.

במידה וזומנת לחקירה במשטרה או הוגש נגדך כתב אישום בגין ניסיון רצח, פנה ללא דיחוי להתייעצות עימנו בטלפון **052-6885006** או השאר פרטים ונשמח לסייע ולהציע לך מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.